

EUROOPA KODANIKUD JA INTELLEKTUAALOMAND: TAJUMINE, TEADLIKKUS JA KÄITUMINE

KOMMENTEERITUD KOKKUVÕTE

EUROOPA KODANIKUD JA INTELEKTUAALOMAND:
TAJUMINE, TEADLIKKUS JA KÄITUMINE

Kokkuvõte Juuni 2023

Sisukord

Kokkuvõte	4
1. Intellektuaalomand – teadlikkus ja tajumine	4
2. Võltsitud kaubad – käitumine ja tarbimise ajendid	5
3. Piraat-veebisisu – käitumine ja tarbimise ajendid.....	7

KOKKUVÕTE

Aruandes esitatakse tulemused 2023. aasta uuringust „Euroopa kodanikud ja intellektuaalomand: tajumine, teadlikkus ja käitumine“ (intellektuaalomandi tajumise 2023. aasta uuring). Uuringu põhieesmärk on koguda teavet, kuidas eurooplased suhtuvad intellektuaalomandisse, kui palju nad neid õigusi järgivad ja kuidas nad üldiselt mõistavad intellektuaalomandit.

Erinevalt kolmest eelmisest uuringulainest, mis viidi läbi telefoni teel, viidi 2023. aasta intellektuaalomandi tajumise uuring läbi täielikult veebipõhiselt. See meetodika muudatus ei võimaldanud tavapäraselt suundumuste analüüsi. Selle asemel sisaldab aruanne üldisi märkusi, kuidas on 2020. ja 2023. aasta lainete vahel suundumused muutunud. Arvestades uuringu teistsugust korraldust ja uuringupopulatsiooni, annab intellektuaalomandi tajumise 2023. aasta uuring uue lähtepunkti uuringu tulevaste lainete jaoks.

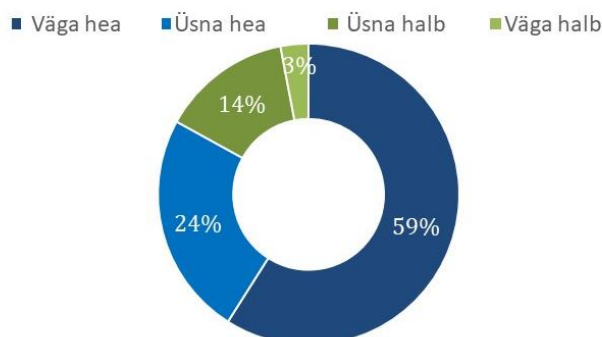
Ajavahemikul 30. jaanuarist 2023 kuni 15. veebruarini 2023 korraldati kõigis ELi liikmesriikides kokku 25 824 intervjuud vähemalt 15-aastaste elanikega.

1. INTELLEKTUAALOMAND – TEADLIKKUS JA TAJUMINE

Enamik eurooplasi ütleb, et neil on intellektuaalomandi mõistest üsna hea või väga hea arusaam ning valitseb selge üksmeel, kui oluline on austada intellektuaalomandit, et kaitsta kaupade ja sisu tootjate õigusi ja sissetulekuid ning nende toodete kvaliteeti.

83 % eurooplastest ütleb, et neil on intellektuaalomandi mõistest üsna hea või väga hea arusaam. See arusaam on hea, olenemata sellest, kas nad on ostanud võltsitud tooteid või kasutanud veebisisu ebaseaduslikest allikatest. Nende kahe rühma vahel ei ole olulisi erinevusi.

Arusaam mõiste „intellektuaalomand“ tähendusest on...

K1. Kas teie isiklikult ütlesite, et teie arusaam mõiste „intellektuaalomand“ tähendusest on väga hea, üsna hea, üsna halb või väga halb?
(Koguvahim, n = 25 824)

Vastajad kogu Euroopas nõustuvad samuti kindlalt intellektuaalomandi austamise olulisusega. Kooskõlas 2020. aasta tulemustega valitseb suur konsensus (93 %), et on oluline, et leiutajad, kirjastajad, loojad ja esinejad saaksid kaitsta oma õigusi ning neile makstaks nende töö eest tasu. Samuti leiab enamus (91 %), et intellektuaalomandi austamine on oluline, et teised ei saaks alusetult väita, et nad on mingi kunstiteose loojad või leiutajad, ning peaaegu sama paljud (81 %) nõustuvad, et see aitab kaasa toodete ja teenuste kvaliteedile.

Kuigi intellektuaalomandi kaitse tähtsuse teadvustamine on laialt levinud, arvavad vähesed eurooplased (8 %), et tarbijad nagu nad ise on selle kaitse peamised kasusaajad. Üle poole vastajatest arvab seevastu, et esinejad, näiteks muusikud (54 %), ja kunstilise sisu loojad (52 %) on rühmad, kes saavad sellest kaitsest kõige rohkem kasu.

2. VÕLTSITUD KAUBAD – KÄITUMINE JA TARBIMISE AJENDID

Eurooplased on üldiselt hästi teadlikud võltsitud kaupade negatiivsetest mõjudest ja enamasti ei õigusta selliste kaupade ostmist. Nooremad inimesed kipuvad aga olema sellele avatumad, eriti rahalistel põhjustel.

Eurooplased on üsna hästi teadlikud võltsitud kaupade ostmise mitmesugustest negatiivsetest mõjudest. Kõige sagedamini arvavad nad, et **see toetab ebaeetilist käitumist (83 %) ja kuritegelikke organisatsioone (80 %)**. Enamus usub ka, et sellel on kahjulik majanduslik mõju, sest see hävitab ettevõtteid ja töökohti (79 %). Kuigi mõnevõrra vähem levinud on pidada võltsitud kaupade ostmist **ohuks tervisele, ohutusele ja keskkonnale**, nõustub ka sellega ligikaudu kaks kolmandikku.

Võltsitud toodete ostmise negatiivsete mõjude mõistmine

K3b. Mil määral nõustute või ei nõustu järgmiste väidetega? (Koguvaim, n = 25 824)

Vastavalt teadlikkusele võltsitud kaupade ostmise negatiivsetest mõjudest lükkab enamik eurooplasi jätkuvalt tagasi eri argumente, mida võiks kasutada sellise käitumise õigustamiseks, nagu nad tegid ka uuringu eelmistes lainetes. Nad on väga kindlalt vastu sellele, et võltsitud toodete ostmine on vastuvõetav, sest seda teevad kõik (81 %), sest originaaltoode ei ole või veel ei ole kättesaadav (76 %) ning kui see on luksustoode (75 %). Siiski leiab **ligikaudu kolmandik, et võltsitud toodete ostmine on vastuvõetav, kui originaali hind on liiga kõrge**.

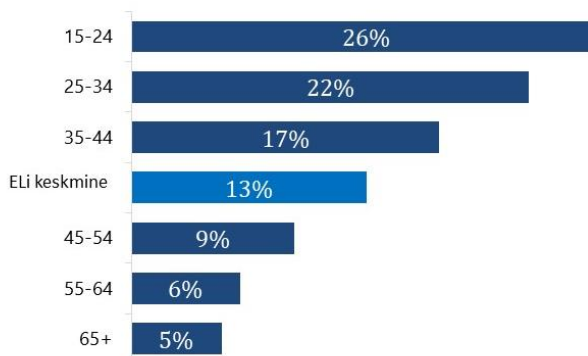
Nende põhjuste aktsepteerimise tase oleneb vanusest. Üldiselt on **nooremad tarbijad tõenäolisemalt avatud võltsitud kaupade ostmise põhjendustele**, eelkõige seoses rahalistel argumentidega. Näiteks 50 % 15–24-aastastest nõustub või pigem nõustub sellega, et on vastuvõetav osta võltsitud tooteid, kui originaaltoodete hind on liiga kõrge, ja 41 % ütleb, et on vastuvõetav osta võltsitud luksustooteid.

Veidi rohkem kui iga kümnes eurooplane tunnistab, et on ostanud võltsitud kaupu, kuigi nooremad eurooplased teevad seda kaks korda sagedamini kui vanemad. Samal ajal on umbes neli kümnest kahelnud, kas ostetud toode on võltsitud.

Nende eurooplaste osakaal, kes teatasid, et on viimase 12 kuu jooksul ostanud tahtlikult võltsitud tooteid, on endiselt väike (13 %). See on suurem kui eelmistes küsitluslainetes, kuid küsitluse veebipõhine olemus (ja intervjuueerija puudumine) võis viia selleni, et seda tunnistas rohkem vastajaid kui varem.

Noored tarbijad on palju suurema tõenäosusega ostanud viimase 12 kuu jooksul tahtlikult võltsitud tooteid. Ligikaudu veerand (26 %) 15–24-aastastest tarbijatest ütles, et nad on seda teinud – kaks korda rohkem kui ELis keskmiselt.

Võltsitud kaupade tahtlikud ostjad vanuse järgi

K4a. Mida järgmisest olete viimase 12 kuu jooksul teinud? (Koguvalim, n = 25 824) – „jah”-vastuse protsent

Lisaks sellele on **39 % eurooplastest kahelnud, kas miski, mille nad on ostnud, on ehtne toode või võltsing**. See protsent suureneb 52 %-ni nooremate tarbijate hulgas vanuses 15–24 aastat. Samal ajal väidab ainult 15 % eurooplastest, et nad on ostnud võltsinguid eksituse tõttu, kuid ka see tulemus on suurem nooremate vastajate seas (23 %).

Ei ole üllatav, et need, kes on tahtlikult ostnud võltsinguid, arvavad keskmisest eurooplasest suurema tõenäosusega, et sellisel käitumisel on vastuvõetavad põhjused. See kehtib kõigi küsitluses esitatud väidete kohta, mis viitab, et ei ole olemas ühte põhjust, mis paneb inimesi ostma võltsinguid. Kõige sagedamini peavad nad võltsitud kaupade ostmist vastuvõetavaks, kui originaaltoote hind on liiga kõrge (71 %) ja kui tegemist on luksustootelega (63 %). Enamik võltsingute ostjatest arvab, et selline käitumine on vastuvõetav ka siis, kui toode ei ole (või ei ole veel) kättesaadav (61 %) ja kui toote kvaliteet ei ole oluline (61 %). Enam kui pooled neist (54 %) nõustuvad, et võltsitud kaupade ostmine on vastuvõetav, sest kõik teevad nii.

Lisaks enda kahjustamise riskile on madalam hind, parem kvaliteet ja suurem pakkumine originaaltoodete puhul olulised ajendid, mis panevad võltsingute ostjaid loobuma võltsingute ostmisest. Muudele isikutele (nt majandusele või tootjatele) tekitatud kahju kaalutlused avaldavad väiksemat mõju, kuid on nooremate võltskauba ostjate jaoks olulisemad kui vanemate jaoks.

Kõige sagedamini mainitakse võltsitud toodete ostmisest loobumise põhjusena endiselt originaaltoodete soodsamat hinda, nagu ka uuringu eelmistes lainetes (seda mainis 43 %). Lisaks originaaltoodete madalamale hinnale mainitakse tavaliselt ka suuremat pakkumist ja/või paremat kvaliteeti (25 %). Lisaks nendele kahele originaaltoodete pakkumisega seotud põhjusele on suhteliselt sagedad ajendid, mis takistavad tarbijaid selliste toodete ostmisest, ka halbade kogemuste risk, näiteks toote halb kvaliteet (27 %), ohutus- või terviseriskid (25 %) või trahvi- või karistusrisk (21 %).

Keskmiselt on kõige vähem tõenäoline, et inimesed, kes ostavad võltsitud kaupu, lõpetavad nende ostmise, sest nad mõistavad (paremini) selle kahjulikku mõju ühiskonnale, näiteks töökohtadele ja majandusele (19 %), originaaltoodete tootjatele (19 %) või keskkonnale (16 %). Nimelt võtavad noored (15–24-aastased) neid mõjusid oluliselt suurema tõenäosusega arvesse (23 % iga eespool nimetatud mõju korral).

Kahjulikud mõjud endale, ühiskonnale ja tootjatele on kõige olulisemad ajendid, mis ajendavad võltsitud kaupu mitte ostvaid inimesi sellest hoiduma, mis on olulisemad ajendid kui originaaltoodete taskukohasus, kvaliteet või kättesaadavus.

Inimeste jaoks, kes ei osta võltsitud kaupu, on asjaolu, et see toetab kuritegelikke organisatsioone, kõige olulisem põhjus, miks seda ei tehta (36 %). Sellele järgnevad tervise- ja ohutusriskid (34 %) ning originaaltoodete tootjatele tekitatud kahju (33 %).

3. PIRAAT-VEEBISISU – KÄITUMINE JA TARBIMISE AJENDID

Enamik eurooplasi on vastu veebisisule juurdepääsuks ebaseaduslike allikate kasutamisele, kuid noored on pigem sellise käitumise õigustustele avatumad kui vanemad.

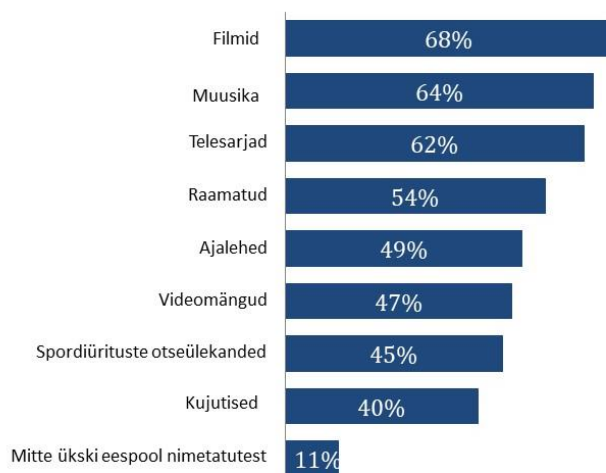
Üldiselt ei toeta enamik eurooplasi digisisu hankimist ebaseaduslikest allikatest. Enamus ei nõustu mitmesuguste põhjustega, mida mõnikord kasutatakse sellise käitumise õigustamiseks, näiteks et on vastuvõetav, kui see on ainult isiklikuks kasutamiseks (65 % ei nõustu või pigem ei nõustu), kui sisu hind on liiga kõrge (72 %) või kui sisu ei ole kättesaadav seadusliku allika kaudu (74 %).

Noorte seas on vastuvõetavus endiselt palju suurem. Samas kui 55–64-aastastest eurooplastest on ainult 19 % ja 65-aastastest ja vanematest 18 % nõus, et sisu võib kasutada ebaseaduslikest allikatest, kui selle hind on liiga kõrge, siis 25–34-aastaste ja 15–24-aastaste hulgas on sellega nõus juba vastavalt 41 % ja 46 %. Samuti nõustuvad nooremad inimesed palju suurema tõenäosusega sellega, et ebaseadusliku sisu kasutamine on vastuvõetav, kui originaaltoode ei ole veel kättesaadav (15–24-aastastest on nõus 44 %) ja kui see on üksnes isiklikuks kasutamiseks (48 %).

Enamik eurooplastest on teadlikud vähemalt üht liiki seaduslikust veebipakkumisest ning enamus eelistab kasutada selliseid pakkumisi ebaseaduslike allikate asemel, kui need on taskukohased.

Teadlikkus seaduslikest veebipakkumistest on eurooplaste seas endiselt kõrge. Peaaegu 9 inimest 10st on teadlikud vähemalt ühest oma riigis pakutavast seadusliku sisu pakkumisest, kõige sagedamini filmidest (pakkumistest on teadlikud 68 %), muusikast (64 %), telesarjadest (62 %) ja raamatutest (54 %). Videomängude, spordiürituste otseülekannete ja kujutiste seaduslike pakkumisi teatakse vähem. Teadlikkus pakkumistest on 15–24-aastaste vanuserühmas neist keskmistest näitajatest veidi madalam, v.a videomängude pakkumised. Samamoodi on 65-aastased ja vanemad üldiselt vähem teadlikud eri liiki seaduslikest pakkumistest, v.a ajalehtede seaduslikest pakkumistest.

Teadlikkus seaduslikest pakkumistest

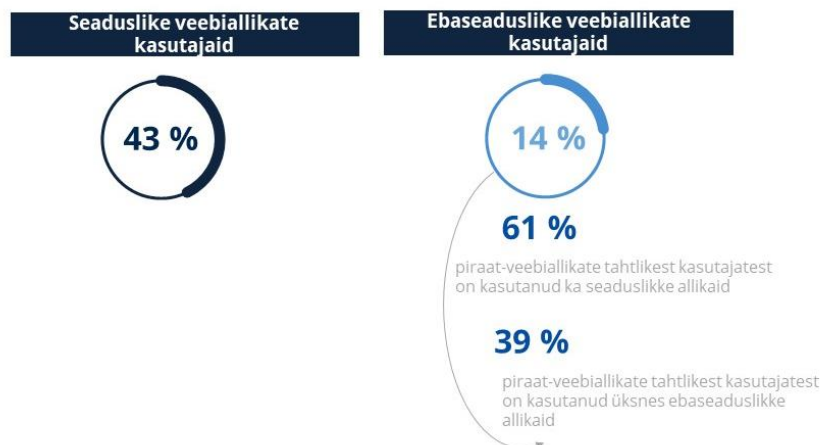
K6. Mis allpool loetletud sisutüübi puhul olete teadlik oma riigis kättesaadavatest seaduslikest pakkumistest, millele on juurdepääs või mida on võimalik alla laadida/voogedastada internetis? (Koguvalim, n = 25 824)

Enamik eurooplasi ütleb, et nad eelistavad digisisu kättesaamiseks seaduslikke allikaid ebaseaduslikele, kui on olemas soodsad võimalused, ning rohkem kui 4 inimest 10st on kasutanud ka seaduslikke allikaid, mida on oluliselt rohkem kui neid, kes on kasutanud ebaseaduslikke.

Kooskõlas 2020. aasta tulemustega näitab uuring, et **eurooplased on pigem väga avatud seaduslike pakkumiste kasutamisele. 80 % eurooplastest väidab, et nad eelistavad kasutada seaduslikke allikaid, et saada juurdepääs veebisisule, selle asemel et kasutada ebaseaduslikku alternatiivi, kui soodne seaduslik võimalus on olemas.** Lisaks sellele peab 69 % ehtsate allikate kaudu pakutava sisu kvaliteeti ja mitmekesisust paremaks kui seda, mida pakuvad ebaseaduslikud lahendused. Rohkem inimesi ei nõustu (46 %) kui nõustub (36 %) sellega, et ebaseaduslikest allikatest on lihtsam sisu leida kui seaduslikest allikatest. Noorte huvi seaduslike pakkumiste vastu on mõnevõrra väiksem, kuigi 15–24-aastaste seas eelistab 7 noort 10st ebaseaduslikele valikutele endiselt soodsaid seaduslikke valikuid, kui soodsad seaduslikud pakkumised on kättesaadavad.

Avatust seaduslikele pakkumistele peegeldab see, et **43 % eurooplastest on viimase 12 kuu jooksul maksnud seadusliku teenuse veebisisu kasutamise eest, samas kui tunduvalt vähem – 14 % – tunnistab, et on tahtlikult kasutanud ebaseaduslikke allikaid sellise sisu kättesaamiseks.** Neist, kes ütlevad, et nad on sisu kasutanud ebaseaduslike allikate kaudu, on 6 10st viimase aasta jooksul kasutanud ka tasulisi seaduslikke allikaid, mis näitab, et ainult väike osa tugineb üksnes ebaseaduslikele allikatele.

Seaduslike veebipõhiste allikate kasutamine võrreldes ebaseaduslike allikatega

Need, kes ei ole kasutanud ebaseaduslikke allikaid, toovad peamise põhjusena, miks nad seda ei tee, et neid huvitav sisu on kättesaadav seaduslikest allikatest (44 %). Veidi väiksem rühm (40 %) ütleb, et nende keeldumine ebaseaduslike allikate kasutamisest tuleneb teadlikkusest, et see võib tekitada kahju sisu loojatele. Tunduvalt vähem sage on, et inimesed väldivad ebaseaduslikke allikaid iseenda või teiste halbade kogemuste tõttu (vastavalt 13 % ja 19 %), töökohtadele ja ELi majandusele tekitatava kahju tõttu (23 %) või kardavad tabamist või trahvimist (24 %).

Soovimatus kasutada ebaseaduslikke allikaid võib tuleneda ka hirmust puutuda kokku kahjulike tavadega, nagu pettused või alaealistele sobimatu sisu. 82 % eurooplastest nõustub, et ebaseadusliku veebisisu hankimisega kaasneb sellise kokkupuute risk. Suur enamus jagab seda seisukohta sõltumata sellest, kas nad on kasutanud ebaseaduslikest allikatest pärit sisu või mitte, kuid nõustumine on suurem nende hulgas, kes ei ole seda teinud (85 %), kui nende hulgas, kes on (75 %).

Ebaseaduslikke allikaid kasutab digisisule juurdepääsuks ainult väike osa eurooplasti, kuid see on oluliselt sagedam nooremate vanuserühmade seas. Kõige enam mainitud põhjused, miks inimesed lõpetavad ebaseaduslike allikate kasutamise, on seaduslike allikate parem taskukohasus ja suurem pakkumine.

Nagu eespool märgitud, teatas väike osa eurooplastest (14 %), et on kasutanud või voogedastanud veebisisu ebaseaduslikest allikatest. 12 % eurooplastest on seda teinud konkreetselt spordi vaatamiseks, 11 % ütleb, et nad on kasutanud ebaseaduslikke voogedastusseadmeid, näiteks digimuundureid või alla laaditud rakendusi, et saada sisule juurdepääs ebaseaduslikult. Viimane näitaja viitab selliste vahendite populaarsuse suurenemisele võrreldes uuringu eelmiste lainetega.

Juurdepääs sisule ebaseaduslikest allikatest on noorte eurooplaste seas keskmisest oluliselt levinum. 15–24-aastaste vanuserühmas teatas 33 %, et kasutab ebaseaduslikke veebiallikaid tahtlikult, 27 %, et voogedastab ebaseaduslikest allikatest sisu spordi jälgimiseks, ning 25 %, et on kasutanud infosisule ebaseadusliku juurdepääsu tagamiseks ebaseaduslikke voogedastusseadmeid – see on üle kahe korra rohkem kui ELi keskmine.

Need, kes on kasutanud digisisu ebaseaduslikest allikatest, usuvad tõenäolisemalt, et on põhjusi, mis seda õigustavad, võrreldes nendega, kes ei ole seda teinud. Enamik sellest rühmast toetab mitmesuguseid võimalikke põhjuseid, mis näitab, et piraatluse puhul ei ole olemas ühtainust ajendit. Kõige sagedamini peavad piraatsisu kasutajad seda vastuvõetavaks, kui see on isiklikuks kasutamiseks (71 %), kui kaitstud sisu hind on liiga kõrge (68 %) ja kui see sisu ei ole nende voogedastuse tellimusega kättesaadav (65 %).

Hinna ja pakkumiste kättesaadavuse mõju kajastub selles, et **seaduslikest allikatest pärit sisu parem kättesaadavus ja suurem pakkumine on kõige olulisemad põhjused, miks ebaseaduslike allikate kasutajad lõpetaksid nende kasutamise** (vastavalt 43 % ja 37 % eurooplastest). Parem arusaamine piraattoodete kasutamisest tulenevast kahjust sisutootjatele või töökohtadele ja Euroopa majandusele (vastavalt 22 % ja 21 %) hoiab inimesi palju vähem tõenäoliselt ebaseaduslike allikate kasutamisest.

Keskmiselt ainult väike osa eurooplastest jagab kaitstud sisu teistega, kuid palju sagedamini teevad seda noored.

11 % eurooplastest on viimase 12 kuu jooksul laadinud üles autoriõigusega kaitstud sisu, et seda teistega jagada. See hõlmab 42 % neist, kes on kasutanud ise ka ebaseaduslikest allikatest pärit veebisisu. Sarnaselt ebaseaduslike allikate kasutamisele allalaadimiseks või voogedastamiseks on ka üleslaadimine noorte seas oluliselt tavalisem. Vanuserühmades 15–24 ja 25–34 on seda viimase aasta jooksul teinud 25 % ja 21 %, samas kui üle 44-aastaste eurooplaste seas on seda teinud vähem kui kümnendik.

EUROOPA KODANIKUD JA INTELLEKTUAALOMAND:

TAJUMINE, TEADLIKKUS JA KÄITUMINE

Kokkuvõte Juuni 2023